

JAN KAHUDA

POZŮSTALOST ARCHIVÁŘE THEODORA ROSENTHALA

Abstract:

Author presents basic overview of the papers of the archivist and historian Theodor Anton Taulow von Rosenthal (1702–1779), founder and the first archivist of Home, Court and State Archives (Haus-, Hof- und Staatsarchiv) in Vienna. Rosenthal created many historical works of varying extent and quality. These manuscripts have never been published and are stored in Austrian State Archives in Vienna. Author tries to present a part of this collection stored in records Archivalische Arbeiten. These are the manuscripts focused primarily on Czech legal, administrative and ecclesiastical history and auxiliary historical sciences.

Key words:

Rosenthal Theodor Anton Taulow von (1702–1779), Austrian State Archives in Vienna, archives history, archivists.

Theodor Anton Taulow von Rosenthal, zakladatel a první archivář vídeňského Domáciho, dvorského a státního archivu, je osobností pevně zakořeněnou v moderních dějinách archivnictví. Jeho archivní práci byla již vícekrát věnována pozornost, na svou biografii, kterou by si jistě díky svým zásluhám nejen v oblasti archivnictví zasloužil, však stále čeká.¹

Rodák z Hildesheimu (narozen 12. ledna 1702) vstoupil ve svých dvaceti letech do státní služby v habsburské monarchii. Nejprve působil jako sekretář nejvyššího českého kancléře Františka Ferdinanda Kinského, od roku 1727 jako kancelista, od 1735 jako koncipista, od 1738 jako

¹ K Rosenthalově osobnosti stále nejlépe W u r z b a c h , Constant von: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Österreich*, Bd. 27. Wien 1874, s. 32–34; dále *Biografický slovník archivářů českých zemí*. Praha 2000, s. 653; podrobněji k archivní kariéře pak *Gesamtinventar des Wiener Haus-, Hof- und Staatsarchivs*, Bd. 1. Wien 1936, s. 117–123 a W i n t e r , Eduard: *Die Gründung des k. u. k. Haus-, Hof- und Staatsarchivs 1749–1762*. In: *Archiv für österreichische Geschichte* 92, 1902, s. 1–82.

radní protokolista a od 1746 jako sekretář České dvorské kanceláře. Po jejím zrušení pak zastával ještě krátce funkci sekretáře Directoria in publicis et cameralibus, od roku 1749 byl však již pověřen vybudováním Domácího, dvorského a státního archivu, za jehož počátek se považuje den 13. září 1749, kdy schválila císařovna Marie Terezie jeho návrh „Ohnmaßgebigen Reflexiones“.

Dlouhá praxe u České dvorské kanceláře umožnila Rosenthalovi seznámit se nejen se způsobem úřadování, podobou a obsahem starých registratur, ale i s českými dějinami (zejména právními a správními), kterým se i v dalších letech jako archivář intenzivně věnoval. To, že dnes Rosenthala vnímáme primárně jako archiváře a méně jako historika, je poněkud nespravedlivé, uvážíme-li, že za svůj život napsal několik desítek prací, z nichž velká část je věnována českým dějinám. Rosenthal byl ostatně již za svého života v českém prostředí velmi vysoce oceňován, udržoval intenzivní kontakty s řadou českých historiků (např. s Gelasiem Dobnerem, Janem B. Pitrem, Magnoaldem Ziegelbauerem nebo českým guberniálním archivářem Janem J. Klausarem). Svě dlouhé pobyty v Čechách (zejména v Praze) na přelomu 40. a 50. let 18. století využil nejen k výběru písemností pro vídeňský archiv, ale i k vlastnímu bádání.²

Malá receptce Rosenthalova díla byla způsobena zejména tím, že žádná z jeho prací nebyla publikována. Příčinou byl patrně Rosenthalův kritický pohled na vlastní výsledky,³ částečně však i jeho jistá tékavost a odbíhání od rozpracovaných děl k jiným úkolům.⁴

² K pozici Rosenthala v české historiografii např. H a n u š , Josef: *Národní museum a naše obrození*, sv. I. Praha 1921, s. 64–66; dále např. K o s s , Rudolf: *Archiv České koruny I. Dějiny archivu*, ed. Otakar Bauer. Praha 1939, s. 231–232: „Theodor Antonín Taulow z Rosenthalu... náleží nepochybně do řady nejpřednějších dějepisců své doby. Seznámíme-li se s jeho pracemi, z nichž na padesát, posud netištěných, jest chováno ve státním archivu vídeňském, nemůžeme nežli nazvatí jej prvním pěstitelém českých dějin právních, ústavních a správních. Kromě toho byl však Rosenthal i uznávanou autoritou v oboru české diplomatiky a jakožto archivní úředník české kanceláře dvorské obeznámil se zejména s českými archivy a registraturami tak dokonale jako snad nikdo jiný v té době. Ze soudobých dějepisců nazývali jej Dobner „otec kritického dějepisu“, Ziegelbauer praví o něm, že byl „in rebus Bohemicis longe versatissimus“ a archivář Klausar mluví o něm jako o svém „nedocenitelném učiteli““. Viz též K o l l m a n n , Josef: *Dějiny ústředního archivu českého státu*. Praha 1992, s. 200: „Ač nebyl rodákem z Čech, byl považován současníky za předního českého historika a v oboru českých dějin politických, právních, správních a ústavních byl nespornou autoritou. Právě tak byl znalcem české diplomatiky a numismatiky“.

³ H a n u š J.: *Národní museum*, s. 65: „Rosenthal byl patrně duch spíše kritický a analytický než syntetický, ale právě tím mocně působil na počátky kritického dějzpytu českého, zejména na Pitra a Dobnera.“

⁴ *Gesamtinventar*, s. 119: „Man kann nämlich, was Rosenthals Tätigkeit für die Ein-

Rekonstrukce Rosenthalova historiografického díla je tak věcí do značné míry velmi složitou. Je totiž třeba postupně přehlédnout a analyzovat jednotlivé Rosenthalovy texty mající různorodý rozsah, ale i různorodou podobu. V některých případech se jedná „jen“ o nashromážděné výpisky a poznámky k danému tématu, jindy jde o ucelená pojednání.

Po Rosenthalově smrti dne 10. června 1779 předali jeho synové otcovu pozůstalost Spojené dvorské kanceláři. Odtud byla logicky předána Domácímu, dvorskému a státnímu archivu. Dle svědectví Constanta von Wurzbacha se mělo jednat o více než padesát rukopisů historických a právněhistorických prací.⁵ Již o tři roky dříve uvedl Gerson Wolf některá témata Rosenthalových prací.⁶ Wolfův přehled dále rozvíjí Eduard Winter ve své práci o počátcích Domácího, dvorského a státního archivu z roku 1902, který registroval celkem 17 archivních pomůcek a 15 rukopisů z pera Theodora Rosenthala.⁷ Z českých badatelů se k Rosenthalově pozůstalosti vyjádřil zatím pouze Rudolf Koss.⁸

richtung und Ordnung des Staatsarchivs bedeutet, was er als „Archivar“ geleistet hat, zweifach beurteilen, es ziemlich hoch, aber auch recht gering einschätzen, je nachdem, ob man die Gesamtrichtung seiner Pläne oder die tatsächliche Arbeitsleistung beachtet.“

⁵ W u r b a c h , C. von: *Biographisches Lexikon*, s. 32: „Als Schriftsteller trat Rosenthal öffentlich nicht auf, doch war er nichtdestoweniger ein fleissiger Forscher, der über fünfzig Abhandlungen aus dem Gebiete der österreichischen Geschichte, des öffentlichen und Familienstaatsrechts in Handschrift hinterließ.“

⁶ W o l f , Gerson: *Geschichte der k. k. Archive in Wien*. Wien 1871, s. 36, pozn. 1: „Rosenthal schrieb mehreres, was sich jedoch blos als Manuscript im Archive befindet. Wir heben hervor: Pragmatische und diplomatische Geschichtsschreibung des Erzhauses Oesterreich, Herrkunft, Erwerbungen etc.; Systematische Abhandlungen des böhmischen Staatsrechtes; Versuch einer österreichischen Diplomatik; Abhandlung von dem österreichischen Verleihungsrechte des Erbmarschallamtes in Salzburg; Von dem juro amplissimo primarum precum der antretenden Herzoge zu Oesterreich; Von dem landesfürstlichen Verleihungsrechte der Laienpfründen bei geistlichen Stiftern und Klöstern; Erläuterung des österreichischen vollkommenden Privilegienbriefes Kaiser Carls V. vom J. 1530; Vollständige Genealogie des Erzhauses Oesterreich von Rudolf von Habsburg; Geschichte und Genealogie des alten herzoglichen und königlichen Hauses Böhmen bis Ferdinand I.; Heraldik; Vorschlag wegen Wiedereinführung der Siegelung mit der goldenen Bulle; Böhmische und österreichische Diplomatik; Böhmisches Münzwissenschaft; Verpfändung des Zipserlandes von Seite Ungarns an Polen im Jahre 1412.“

⁷ Přehled viz W i n t e r , E.: *Die Gründung*, s. 70–77. Charakteristika Rosenthalových prací též *Gesamtinventar*, s. 122.

⁸ K o s s , Rudolf: *Provenience českých archiválií ve státním archivu vídeňském*. Zprávy Českého zemského archivu 6, 1924, s. 188–189, pozn. 39: „Z četných vesměs netištěných prací Rosenthalových nalezly se ve vídeňském státním archivu rozličné články, materialie a pojednání o českém státním právu, o výsadách koruny české při

Vydáme-li se na cestu za písemnou pozůstalostí archiváře Rosenthala, máme ji ztíženu i tím, že jeho rukopisy a další materiály nejsou dnes uloženy v jednom fondu (samostatný Rosenthalův osobní fond jako takový neexistuje), nýbrž jsou rozptýleny v několika souborech v dnešním Domácím, dvorském a státním archivu. Tato manipulace písemností souvisí s historií archivu budovaného původně sbírkovým způsobem. Nejpodstatnější části pozůstalosti jsou tak dnes uloženy ve třech celcích:⁹

1. Písemnosti týkající Rosenthalovy činnosti v Domácím, dvorském a státním archivu, jeho různé návrhy, zprávy z jeho cest (mj. do Prahy), korespondence s dvorskými a státními úředníky jsou uloženy seřazené chronologicky v registratuře Domácího, dvorského a státního archivu.¹⁰
2. Řada Rosenthalových rukopisů a přípravného materiálu je uložena ve sbírce Archivní práce (Archivalische Arbeiten) shromažďující části pozůstalosti některých zaměstnanců Domácího, dvorského a státního archivu.¹¹
3. Třetí část Rosenthalovy pozůstalosti je uložena ve fondu Rakouská akta (Österreichische Akten), část Čechy (Böhmen): abecedně řazené spisy (Alphabetisch geordnete Akten). Jedná se o sbírku písemností různé proveniencce, zejména písemností české dvorské kanceláře, říšské kanceláře a dalších úřadů i písemnosti soukromé proveniencce. Poněkud neústrojně byla k této sbírce přidána část Rosenthalovy pozůstalosti seřazená abecedně dle místních, osobních i věcných hesel. Z hlediska typů dokumentů jsou obsaženy originály i opisy úředních dokumentů, korespondence, Rosenthalovy poznámky a výpisky k danému tématu i některá ucelená díla.¹²

obléňních, o posloupnosti v Čechách, o českých sněmech, o českých stavech a jejich výsadách, o „dědinicích“ v Čechách, o tzv. „armigerech“, zejména v Čechách, řada registů z českých listin důležitých pro české státní právo, kritické poznámky o privilegiu Karla IV. městu Chebu ze dne 26. července 1364, příspěvky k českému glossáři aj.“

- 9 Tento přehled jistě není úplný, např. *Gesamtinventar*, s. 122, uvádí, že část Rosenthalovy pozůstalosti je uložena i ve fondu HHStA, Österreichische Akten – Tirol. Zde se zaměřujeme pouze na práce věnované českým dějinám.
- 10 Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien (dále HHStA), fond Kurrentakten. Základní popis viz *Průvodce po Rakouském státním archivu pro českého návštěvníka*. Praha 2013, s. 265–266.
- 11 HHStA, fond Archivalische Arbeiten (dále AA). Základní popis viz *Průvodce po Rakouském státním archivu pro českého návštěvníka*. Praha 2013, s. 258–259.
- 12 HHStA, fond Österreichische Akten – Böhmen, kart. 26–33. Podrobný popis viz *Průvodce po Rakouském státním archivu pro českého návštěvníka*. Praha 2013, s. 152–157.

V následující stručné charakteristice se zaměříme pouze na druhou skupinu (sbírku Archivní práce), neboť zde jsou soustředěna nejzávažnější Rosenthalova historiografická díla. Ani zde nemůže jít nejen s ohledem na omezený rozsah této studie, ale zejména z důvodu nedostatečné analýzy Rosenthalovy pozůstalosti o přehled úplný.¹³

Fasc. 1

V tomto fasciklu jsou primárně obsaženy Rosenthalovy práce týkající se rakouských dějin, např. poznámky k topografii rakouských zemí nebo poznámky k itinerářům římských císařů z let 1255–1438. Zajímavé jsou Rosenthalovy návrhy některých prací z pomocných věd historických, které měly sloužit jako pomůcky pro práci v Domácím, dvorském a státním archivu.

Nejzajímavější zde je Rosenthalův návrh archivního slovníčku¹⁴. Mělo se jednat o výkladový slovník termínů vyskytujících v pramenech s rozsáhlým rozbohem a odkazy na příslušné prameny a literaturu. Rozbory jsou dochovány pro tato hesla: A (actum, achtzehnter Tag, angehender Monat, ausgehender Monat); B (Bettler – Bettlern); D (datum x actum, dreizehnter Tag x 12. Tag; Drützien Tag x 12. Tag; Dhain); E (Exiens mensis, Eingehender Monat); F (Fasten, Feria); G (Geben – Gegeben; Gethan; Gehorsam); I (Ingender oder Eingehender Monat; Intrans Menois); M (Mendicus; Minn; Monat; Mensis); P (Petler – Betler); S (Schebrak – Žebrák; Stans, Astans, Instans – Ausgehender Monat); V (Vasten; Vier Täg in der Fasten; Verminnen; Vereben); Z (Zwölfter Tag; Zehn Täg in der Fasten; Žebrak).

Torzem zůstal rovněž Rosenthalův diplomatický kalendář,¹⁵ kde se Rosenthal pokoušel k jednotlivým datům uvádět příklady z diplomatického materiálu a různé vysvětlivky.

Fasc. 2

V tomto fasciklu jsou soustředěny Rosenthalovy práce týkající se diplomatiky římských císařů a rakouských vévodů a arcivévodů. Samostatná pozornost je věnována rovněž Přemyslu Otakarovi II.¹⁶

¹³ Rosenthalovy práce týkající se českých dějin byly identifikovány ve fasciklech 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10 a 12 sbírky Archivní práce.

¹⁴ *Glossarium ad usum archivi augustissimae domus Austriae*; HHStA, AA, fasc. 1, sl. 1.

¹⁵ *Calendarium diplomaticum pro calendario gregoriano ab anno 1582 usque 1699, inwenig über dem Jahren Blatt. Index calendarii festorum dierumque immobilium anni Gregoriani*; HHStA, AA, fasc. 1, sl. 2.

¹⁶ *Diplomatica Ottocari Boh. reg. Austriae ducis*; HHStA, AA, fasc. 2, sl. 4.

Fasc. 5

V tomto fasciklu se nacházejí Rosenthalovy práce týkající se habsburské panovnické genealogie. Součástí je i svazek výpisu týkající se české šlechtické genealogie.¹⁷

Fasc. 6

V tomto fasciklu jsou obsaženy rukopisy a výpisky týkající se právních nároků habsburského rodu na různá území. Samostatná pozornost je věnována právní analýze nároků Přemysla Otakara II. na rakouské země.¹⁸

Fasc. 7

Tento fascikl je jádrem bohemikálního díla Theodora Rosenthala. Obsahuje to nejpodstatnější, co Rosenthal na tomto poli vytvořil.

Na prvním místě se jedná o příručku české diplomatiky.¹⁹ Jako jiná Rosenthalova díla, zůstala bohužel i tato příručka torzem, nicméně udivuje jak svým záběrem, tak mírou Rosenthalových znalostí, jak teoretických, tak znalostí českých reálií.

Rosenthal rozdělil svou příručku na dvě části. V první části se chtěl věnovat jednotlivým formulím českých panovnických listin (*Interna in diplomatibus Bohemiae notanda*), ve druhé části pak vnějším znakům těchto listin (*Externa in diplomatibus Bohemiae notanda*).

První část je dále dělena do následujících skupin: 1. *Exordium* (*ego vel nos; Dei gratia; Invocatio nominis Divini seu SS Trinitatis; Titulus; Ingressus post vel ante titulum*); 2. *Medium* (*cum vel sine assensu procerum facta*); 3. *Epilogus* (*clausula sigilli et signi ac testium appositio; clausula poenalis*); 4. *Subscriptio ducis et regis*; 5. *Subscriptio cancellarii* (*subscriptio cancellarii, prothonotarii et notarii...*); 6. *Annotatio locis et temporis* (*actum et datum, indictio, annus aerae christianae, anni regiminis*). Ke každému bodu je pak uvedena celá řada příkladu z listinného materiálu 10.–17. století. Dílo však bohužel pravděpodobně zůstalo u tohoto přehledu, který nebyl dále sumarizován a systematicky zhodnocen. To samé platí i o části druhé dělené na následující body: 1. *Lingua*; 2. *Lingua genius seu stilus* (*vocabula: majestas, celsitudo, serenitas etc.; vocabula: illustris; vocabula: reverendus, venerabilis*); 3. *Litterae* (*ortographia et litterarum ductus*); 4. *Notae numerales*; 5. *Monogrammata*; 6. *Sigilla*; 7. *Liquor*; 8. *Materia in qua scriptum*; 9. *Forma litterarum* (*Majestätsbriefe, Patente*); 10. *Expeditio*.

¹⁷ *Nobilitas Austriaca et Bohemica*; HHStA, AA, fasc. 5, sl. 2.

¹⁸ *Über König Ottokars Rechte auf Österreich*; HHStA, AA, fasc. 6, sl. 12.

¹⁹ *Diplomatische Bemerkungen über böhmische Urkunden nebst Urkundenausügen die Geschichte Böhmens betreffend*; HHStA, AA, fasc. 7, sl. 1.

Součástí přípravného materiálu k této příručce je i chronologický přehled registů listin českých panovníků od roku 993 do roku 1637. Práce na příručce české diplomatiky probíhala zřejmě současně s přípravou českého diplomatáře, na kterém Rosenthal rovněž pracoval.²⁰

Ve stejném fasciklu je uložena ještě druhá složka označená prostě „*Böhmische Geschichte*“.²¹ Jedná se zřejmě o dodatečně vytvořený konvolut, do kterého byly soustředěny různé poznámky a výpisky Theodora Rosenthala, týkající se jeho zájmu o české dějiny. Jde o soubor rozmanitých písemností, z nichž největší množství se týká dějin stavovského povstání v letech 1618–1621.²² K dalším tématům, kterými se Rosenthal zabýval, patřila basilejská kompaktáta a otázka jejich osudu v 16. století.²³ Součástí uvedeného konvolutu jsou i Rosenthalovy výpisky týkající se různých pramenů k českým dějinám a také výtahy z antické a raně středověké literatury týkající se českých zemí.²⁴

Za nejdůležitější část tohoto konvolutu lze však považovat jakýsi Rosenthalův pracovní plán, resp. seznam témat z oblasti českých dějin, kterým by se rád věnoval. Tato témata byla rozdělena dle závažnosti do čtyř částí podle závažnosti a naléhavosti. Za nejdůležitější považoval Rosenthal takové práce, které „*Rerum Bohemicarum hucusque collectarum argumenta, quibus in totidem opera redigendis, unoque post alterum perficiendis, plus temporis indulgeri exoptatur*“. Těchto témat bylo celkem čtrnáct, přitom každé z nich by postačilo na jeden badatelský život:

1. *Pro Epitome chronologica actarum et conclusorum dioetalium Bohemicorum*
2. *Pro Epitome systematica actorum et conclusorum dioetalium Bohemicorum secundam materias*
3. *Pro Codice Bohemiae incorporatarumque provinciarum historico-diplomatico*

²⁰ Viz HHStA, Österreichische Akten – Böhmen, kart. 27, fasc. 90. O tomto pokusu jsem pojednal na jiném místě, viz K a h u d a , Jan: *Dva neznámé pokusy o český diplomatář*. In: Pragmatické písemnosti v kontextu právním a správním. Praha 2008, s. 203–223.

²¹ *Böhmische Geschichte*; HHStA, AA, fasc. 7, sl. 2.

²² V rukopise jsou označeny jako *Acta Motuum Bohemicarum, Acta pacis Pragensis a Scripta varia tempore et occasione rebellionis Bohemicae evulgata 1620–1621*; HHStA, AA, fasc. 7, sl. 2.

²³ Rozsáhlý soubor označený jako *Concordata/praefatio*; HHStA, AA, fasc. 7, sl. 2.

²⁴ *Excerpta verum scriptorum tam Romanorum et Graecorum, quam Germanicorum et Galicorum pro historia antiqua Bohemiae, Moraviae, Silesiae et Lusatiae a seculo ante Christum natum ad finem usque seculi XI. quo primo Historiae patriae scriptor Cosmas Pragensis vixit*; HHStA, AA, fasc. 7, sl. 2.

4. *Pro Codice Bohemiae incorporatarumque provinciarum publico-politico-juridico*
5. *Pro Codice Bohemiae incorporatarumque provinciarum feudali*
6. *Pro Historia Regni Bohemiae ex documentis et scriptoribus cuiusque seculo caevis*
7. *Pro iure publico Regni Bohemiae tam quo ad nexum cum Imperio Rom. Germ. quam intra se spectati*
8. *Pro notitia rei diplomaticae Bohemicae*
9. *Pro Historia supremorum tam provincialium quam aulicorum, aliorumque officiorum in Regno Bohemiae*
10. *Pro Historia speciali supremorum cancellariorum et cancellariae aulicae in Regno Bohemiae*
11. *Pro Historia iuris Bohemici, cum collectione antiquiorum codicum, ordinationum provincialium et fragmentorum legum ac tabularum antiquarum Regni Bohemiae*
12. *Pro Notitia Rei Monetariae Bohemicae, cum insigni colectione numismatum ducum regumque Bohemiae et procerum eiusdem Regni, aliorumque nummorum memorialium*
13. *Pro Glossario Bohemico medii praecipue aevi*
14. *Pro Bibliotheca Bohemica, seu Notitia Scriptorum Bohemicarum cuiuslibet generis*

V další skupině byla zastoupena „*Collectanea seu argumenta rerum Bohemicarum, ad quas successu temporis, dum suppetet, elaborandas et in suum quaslibet opus redigendas materia hucusque collecta fuit, et indices colligitur*“ (celkem 13 položek), ve třetí skupině „*Collectanea seu argumenta rerum Bohemicarum, multo per aliquot annos labore et studio magno sumptu conquisitarum, quibus plene elaborandis et in sua quibuslibet opera, partim iam coepta, redigendis et tempus et sumptus, quibus officii mei rarissimum otium, salarii parcitas, praesensque necessitas, amplius non sufficiunt, expetuntur*“ (celkem 14 položek) a konečně „*Labores subsecivi*“ (11 položek).²⁵ Rosenthal zde pozoruhodným způsobem formuloval úkoly české historiografie na několik generací dopředu.

Fasc. 8

Tento fascikl obsahuje některé menší Rosenthalovy rukopisy a konvoluty poznámek k různým tématům. Ty jsou věnovány především problematice českých lén v Říši a účasti českého krále v kurfiřtském sboru. Roz-

²⁵ HHStA, AA, fasc. 7, sl. 2. Pro omezený rozsah příspěvku uvádím podrobnější rozpis pouze u první skupiny.

sáhlejší je Rosenthalovo pojednání o náboženských poměrech v Čechách²⁶ a zejména jeho poznámky k českému státnímu právu, které sleduje od 13. do 17. století.²⁷ Další výpisky se pak týkají jednotlivých narativních pramenů k českým dějinám a různých privilegií.

Fasc. 9

Tento fascikl obsahuje opět výpisky různého charakteru, zejména k císařské diplomacie. Samostatný konvolut je věnován osobnosti Albrechta z Valdštejna a vytvoření frýdlantského vévodství.²⁸

Fasc. 10

Do tohoto fasciklu byly soustředěny různé Rosenthalovy poznámky týkající se české (zejména panovnické) diplomatiky a heraldiky. V první složce to jsou dle abecedních hesel seřazené složky s různými poznámkami, výpisky a opisy.²⁹ Ve druhé složce jsou pak obsáhlejší poznámky a výklady k vybraným tématům, zejména diplomacie Karla IV., Václava IV., poznámky k osobě Přemysla Otakara II. a jeho zápasu s Rudolfem Habsburským, k některým tématům z církevních dějin ad.³⁰

Fasc. 12

Rovněž tento fascikl má značně rozmanitý charakter. Obsahuje především část Rosenthalovy korespondence, a to korespondence s Janem B. Pitrem a Gelasiem Dobnerem. Jedná se o dopisy velice rozsáhlé, dochované v originále či formou opisů a výtahů. Na význam Rosenthalovy korespondence bylo již vícekrát upozorněno a její podrobnější analýza by dala nahlédnout nejen do jeho badatelské dílny, ale i umožnila sledovat kontakty a komunikaci mezi jednotlivými historiky v druhé polovině 18. století.³¹

Svůj význam mají i další písemnosti uložené v tomto fasciklu týkající se především Rosenthalovy archivní práce. Jedná se hlavně o soupisy pramenů

²⁶ *Aufsatz und Promemoria über den Zustand des Religionswesens in Böhmen*; HHStA, AA, fasc. 8, sl. 3.

²⁷ *Böhmisches Staatsrecht*; HHStA, AA, fasc. 8, sl. 4 a 5.

²⁸ *Friedlandiana*, HHStA, AA, fasc. 9, sl. 6.

²⁹ *Verschiedene Notizen aus dem Gebiete der Geschichte und ihrer Hilfswissenschaften alphabetisch zusammengestellt*; HHStA, AA, fasc. 10, sl. 1.

³⁰ *Notandae variae*; HHStA, AA, fasc. 10, sl. 2.

³¹ HHStA, AA, fasc. 12, sl. 1. Podstatná část Rosenthalovy korespondence je ovšem uložena ve fondech Österreichische Akten – Böhmen a Kurrentakten. Ke korespondenci též Hanuš, J.: Národní museum, s. 65–66, a F i e d l e r , Josef: *Correspondenz des Gelasius Dobner mit dem Hofrathe von Rosenthal*. Ein Beitrag zur Biographie des ersteren. In: Slawische Bibliothek 5, 1858, s. 1–45.

a literatury, opisy inventářů některých archivních a registraturních celků, mj. též poznámky a výpisky k českému korunnímu archivu a archivu České dvorské kanceláře.

V tomto příspěvku bylo možné představit jen malou část písemné pozůstalosti archiváře a historika Theodora Antona Taulowa von Rosenthal. Snad i tato drobná sonda může být pomocí pro podrobnější studium jeho závažného vědeckého díla.

PAPERS OF ARCHIVIST THEODOR ROSENTHAL

Author presents basic overview of the papers of the archivist and historian Theodor Anton Taulow von Rosenthal (1702–1779), founder and the first archivist of Home, Court and State Archives (Haus-, Hof- und Staatsarchiv) in Vienna. Rosenthal created many historical works of varying extent and quality. These manuscripts have never been published and are stored in Austrian State Archives in Vienna. Author tries to present a part of this collection stored in records *Archivalische Arbeiten*. These are the manuscripts focused primarily on Czech legal, administrative and ecclesiastical history and auxiliary historical sciences.